Peruspalvelukuntayhtymä
Selänne
Haapajärvi · Kärsämäki · Pyhäjärvi · Reisjärvi

VANHUSPALVELUIDEN SUUNNI-TELMA 2022-2025

Kuntayhtymähallitus §

Tiivistelmä

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen tavoitteena on, että ikääntyvät ihmiset voivat elää turvallisen, mielekkään ja kokonaisen elämän omassa kotona. Kotona asumisen tukemiseen osallistuvat nykyistä enemmän iäkkäät itse läheisineen ja kolmas sektori. Lisäksi asenteiden ja painopisteen kaikissa toiminnoissa odotetaan siirtyvän ennaltaehkäisevään toimintaan ja varhaiseen tukeen sekä asumisympäristön toimivuuteen ja liikkumisen tukemiseen. Teknologia on myös vakiintunut osa palveluntarjontaa. Pitkäaikaiseen ympärivuorokautiseen palveluun turvaudutaan vasta, kun sen tarve on tarkoin arvioitu ja kotona asuminen ei ympärivuorokautisen kotihoidon turvin onnistu.

Tavoitteeseen päästäksemme, tulee palveluiden olla oikea-aikaisia, yksilöllisiä ja helposti saavutettavia. Tämän suunnitelman tavoitteena on kuntouttava, ennaltaehkäisevä sekä hyvinvointia ja terveyttä edistävä palvelurakenne, koska hyvinvointi ja terveys vaikuttavat ratkaisevammin sosiaali- ja terveyspalvelujen tarpeeseen sekä palvelujen kustannuksiin ja rahoituksen kestävyyteen kuin ikääntyneiden määrän lisääntyminen sinänsä. Lähtökohtana on palvelurakenteen kehittäminen kokonaisuutena hyödyntäen tietoa ikääntyneiden kuntalaisten elinoloista, sairastavuudesta ja toimintakyvystä. Palvelurakenteen kehittäminen ja mitoittaminen perustuu ikääntyneiden palveluiden kehittämistä ohjaaviin linjauksiin, lakeihin sekä valtakunnalliseen laatusuositukseen.

Suunnitelman tekemiseen on osallistunut Selänteen vanhuspalveluista vastaava sekä kuntien vanhusneuvostojen edustajat. Suunnitelman teossa on otettu huomioon maakunnalliset ja valtakunnalliset uudistukset ja suunnitelmat ja vanhusneuvostot ovat tuoneet ikääntyvien mielipiteitä ja näkökulmia suunnitelmaan.

Suunnitelman rakenteena ovat seuraavat painopisteet:

- Tiedon kulku ja tiedottaminen asiakkaan/omaisten/henkilökunnan/yksiköiden välillä
- Ikääntyvän hyvinvointi ja osallisuus
- Ikääntyvän mahdollisuus asua kotonaan tai kodinomaisessa ympäristössä
- Palveluorganisaation ja prosessien kehittäminen
- Henkilöstön osaamisen varmistaminen ja työhyvinvointi
- Laatutyö osana organisaation ja palveluprosessien kehittämistä

Vanhuspalveluiden suunnitelman **toimeenpano** kytketään osaksi vuosisuunnittelua. Selänteen sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö vastaa omalta osaltaan tavoitteiden toteuttamisesta, seurannasta, kehityksen arvioinnista ja raportoinnista.

Toiminnan **tuloksellisuutta** arvioidaan yksiköissä talousarvion suunnittelu – ja tilinpäätöksen raportointivaiheessa. Kuntien kanssa käydään kerran vuodessa suunnitelman tavoite- ja arviointikeskustelu. Myös vanhusneuvostojen kanssa yhteistyössä arvioidaan suunnitelman toteutumista. **Suunnitelman toteutumisen seurannan** lähtökohtana ovat kirjattujen tavoitteiden saavuttaminen ja toimenpiteet. Lisäksi ikääntyvän väestön palveluja seurataan vanhuspalvelulain toimeenpanoon liittyvillä seurantaindikaattoreilla jotka esitetty liitteessä 1. Lisäksi seurataan hyvinvointialueen työn suunnitelmia ja tavoitteita.

Sisällys

1 Lähtökohdat ... 4

1.1 Väestörakenne ... 4

1.2 Iäkkäiden palvelut alueella ... 9

2 Suunnitelmaa linjaavat lait, suositukset ja ohjelmat ... 11

2.1 Vanhuspalvelulaki ... 11

2.2 Muu lainsäädäntö ... 11

2.3 Valtakunnallinen laatusuositus ... 12

2.4 POPSOTE hyvinvointialueen ikääntyvien kehittämisohjelma ... 13

3 Palvelujen kehittämistä ohjaavat arvot ja eettiset periaatteet peruspalvelukuntayhtymä Selänteessä 14

4 Vanhuspalveluiden suunnitelma vuosille 2021–2025 ... 15

4.1. Tiedon kulku ja tiedottaminen asiakkaan/omaisten/henkilökunnan/yksiköiden välillä ... 15

4.2 Ikääntyvän hyvinvointi ja osallisuus ... 16

4.3 Ikääntyvän mahdollisuus asua kotonaan tai kodinomaisessa ympäristössä ... 17

4.4 Palveluorganisaation ja prosessien kehittäminen ... 19

4.5 Henkilöstön osaamisen varmistaminen ja työhyvinvointi ... 20

4.6 Laatutyö osana organisaation ja palveluprosessien kehittämistä ... 21

5 Vanhuspalveluiden suunnitelman toimeenpano, seuranta ja arviointi ... 23

5.1 Suunnitelman kustannusvaikutukset ... 23

5.2 Seurantaindikaattorit ... 23

6 Keskeiset iäkkäiden käyttämät sosiaali- ja terveyspalvelut ... 24

7 Seurantamittarit ... 26

1 Lähtökohdat

1.1 Väestörakenne

Väestörakenteen muutos jatkuu Suomessa. Vuonna 2020 rikottiin 1000 henkilön raja 100 vuotta täyttäneiden ja sitä vanhempien määrässä Suomessa. 65-vuotiaiden miesten elinajanodote oli 18,6 vuotta ja 65-vuotiaiden naisten tasan 22 vuotta vuonna 2020. Verrattuna vuoteen 1990 on 65-vuotiaiden miesten elinajanodote pidentynyt 4,9 vuodella ja naisten vastaavasti 4,3 vuodella. On arvioitu, että suomalaisista joka neljäs on yli 65-vuotias 2030 luvulla. Selänteen kunnissa tämä ennuste on jo toteutunut tai on ennustettua nopeammin toteutumassa. Tällä tulee olemaan suuri merkitys vanhusten palvelujen tarpeeseen ja palvelujen kehittämiseen.

Vanhuspalvelujen tarve kasvaa ikärakenteen muuttuessa. Vaikka yhä suurempi osa ikääntyneistä pärjää kotona asuen ja itsenäisesti toimien, avun tarve kasvaa erityisesti elämän viimeisinä vuosina. Myös kotihoidon asiakkaat ovat entistä iäkkäämpiä ja entistä enemmän palveluja tarvitsevia. Tämän vuoksi tarkastelemme seuraavassa väestön ikärakenteeseen liittyviä asioita.

Pohjois-Pohjanmaan väestön määrän ennustetaan olevan vuonna 2025 412 492 henkilöä. Selänteen alueen kunnissa väestön määrä pienenee. (Sotkanet)

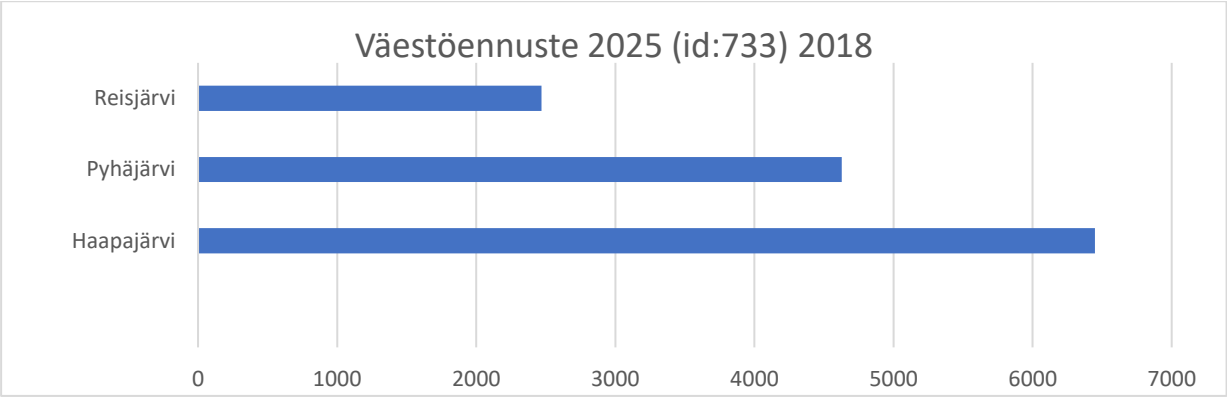

Huoltosuhde on korkea kaikissa kunnissa ja huomattavasti korkeampi kuin Pohjois-Pohjanmaalla keskimäärin. Huoltosuhde ilmaisee, kuinka monta alle 15-vuotiasta ja 65-vuotta täyttänyttä on sataa 15-64 -vuotiasta (työikäistä) kohti. (Sotkanet)

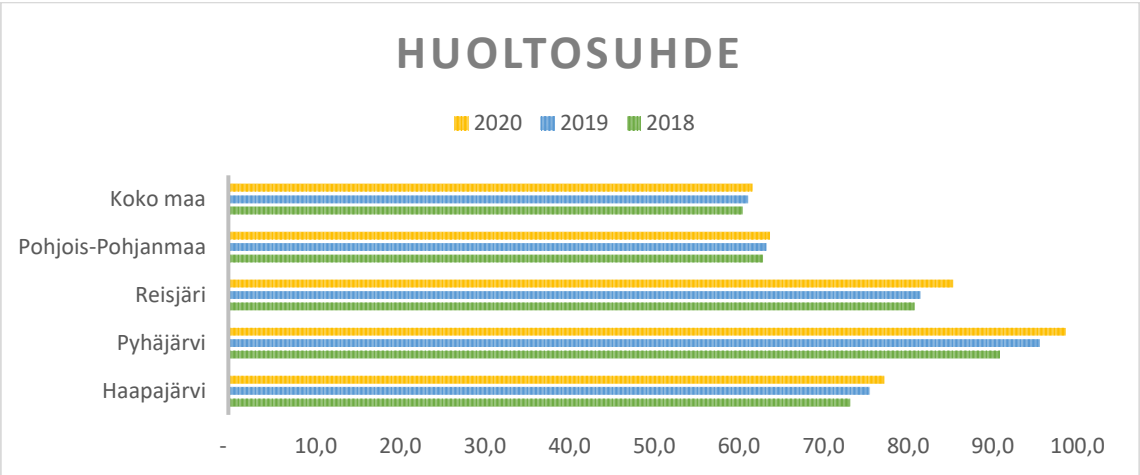

Seuraavissa taulukoissa näemme 75 vuotta täyttäneiden osuuden alueemme kunnissa tällä hetkellä ja ennusteen tuleville vuosille. (Sotkanet)

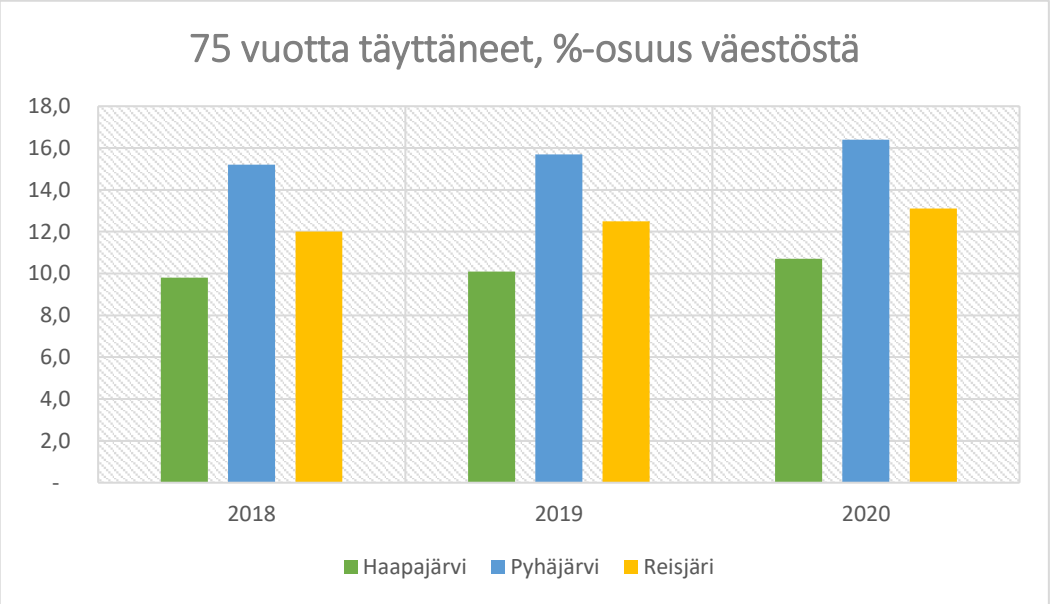

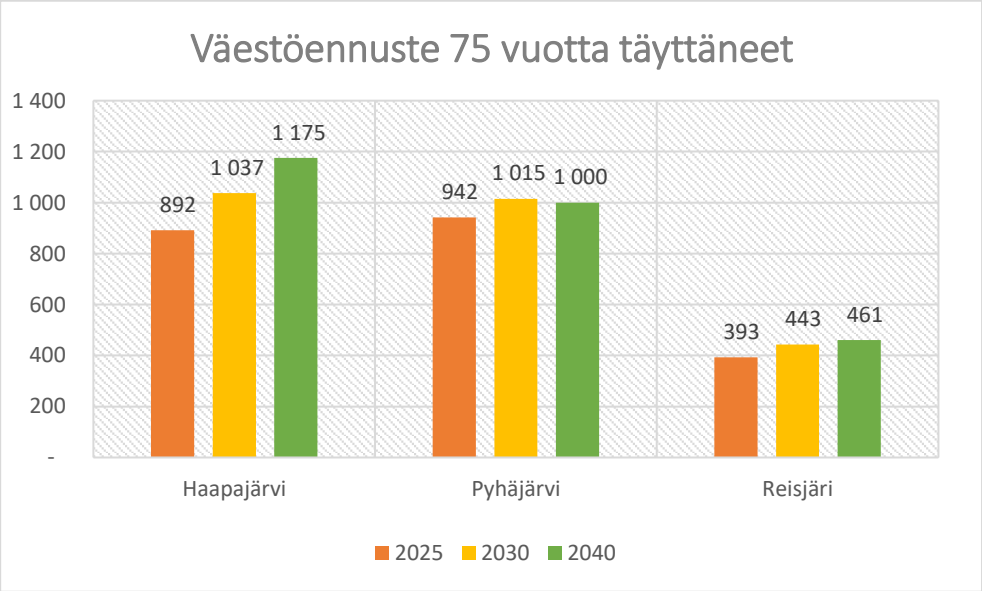

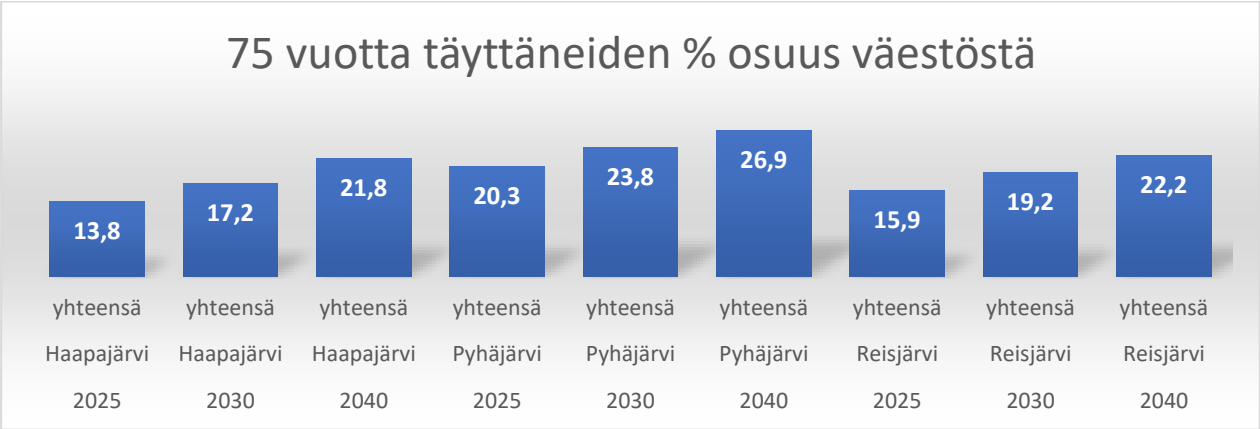

85 vuotta täyttäneiden osuus väestöstä nousee. Tähän vaikuttaa myös nuoremman väestön kato paikkakunniltamme. Taulukon mukaan Pyhäjärvellä ikääntyminen näyttäisi olevan osin jo huipussaan, eikä suurta nousua enää tapahdu samalla tavalla kuin Reisjärvellä ja Haapajärvellä. (Sotkanet)

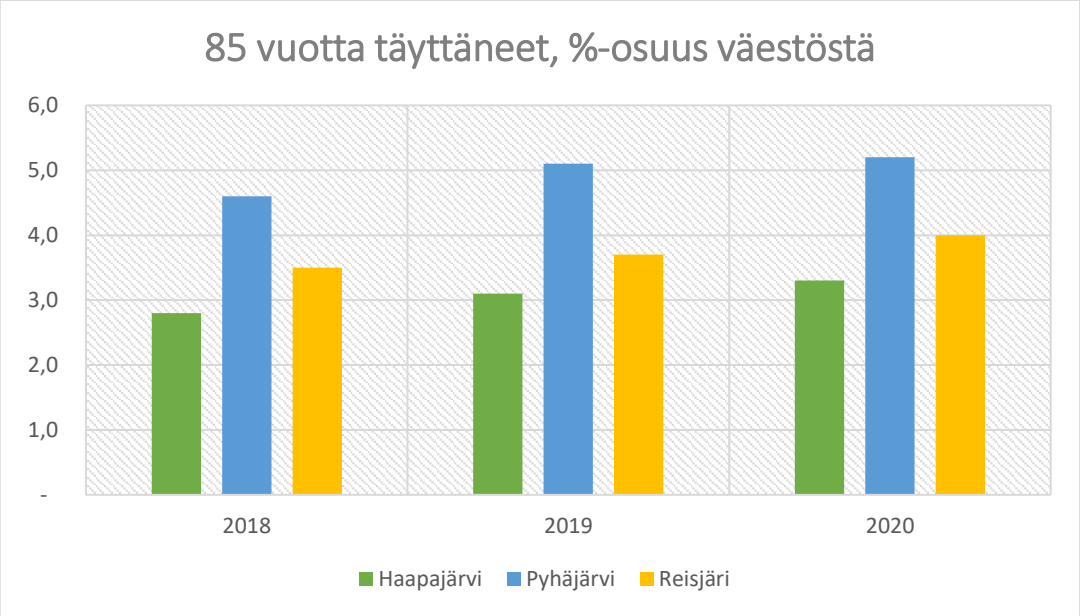

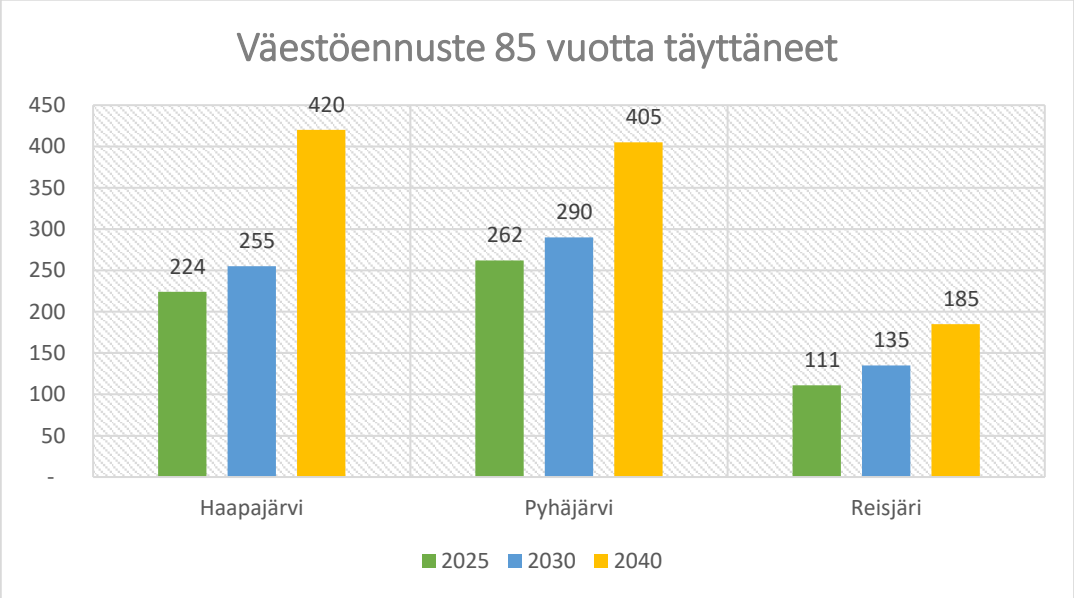

Hoito- ja vanhustyön palvelujen painopisteenä on ollut kotona asumisen tukeminen. 75-vuotta täyttäneistä kotona asuu Pohjois-Pohjanmaalla 90,2 %. Haapajärvellä vastaava luku on 90,8 %. Pyhäjärvellä ja Reisjärvellä 75 vuotta täyttäneistä asuu kotona pienempi osa kuin Pohjois-Pohjanmaalla keskimäärin. Reisjärvellä osuus on 87,4 % ja Pyhäjärvellä 89,7 %.

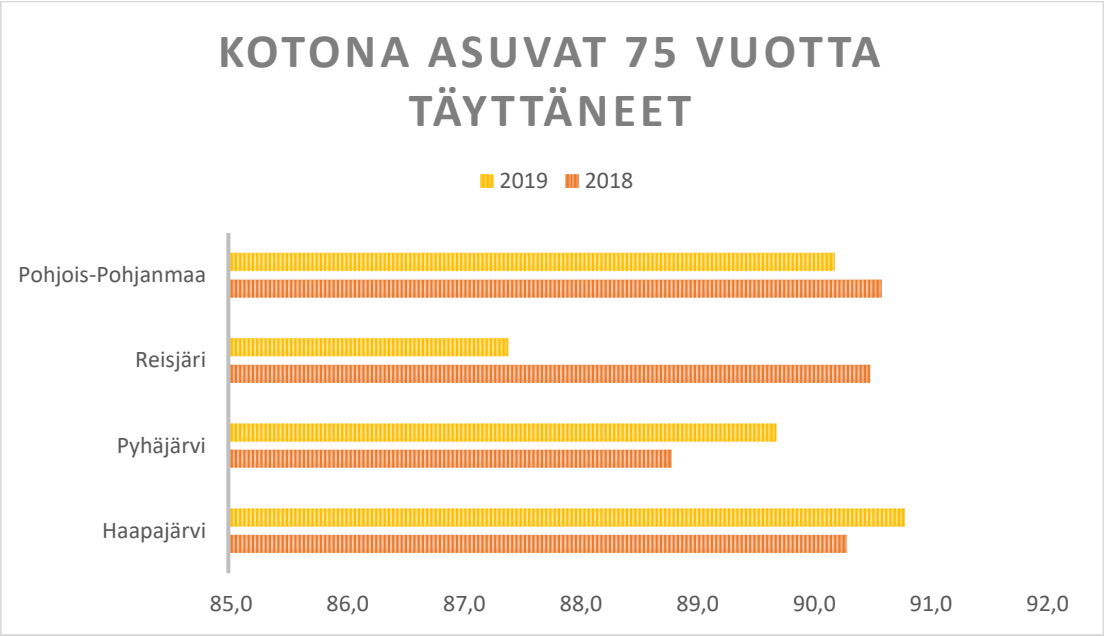

Sairastavuusindeksi on noususuuntainen. Sairastavuusindikaattori ilmaisee miten tervettä tai sairasta väestö on suhteessa koko maan väestön keskiarvoon (= 100). Luku on laskettu ikävakioituna. Kelan Sairastavuusindeksi perustuu kolmeen tilastomuuttujaan: kuolleisuuteen, työkyvyttömyyseläkkeellä olevien osuuteen työikäisistä (16 - 64-vuotiaat) sekä erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettujen osuuteen väestöstä. Lopullinen indeksi on kolmen osaindeksin keskiarvo

Korkea sairastavuus aiheuttaa paineita erityisesti kotihoidolle ja kotisairaalalle ja yleisesti ottaen sairaanhoidollisiin palveluihin.

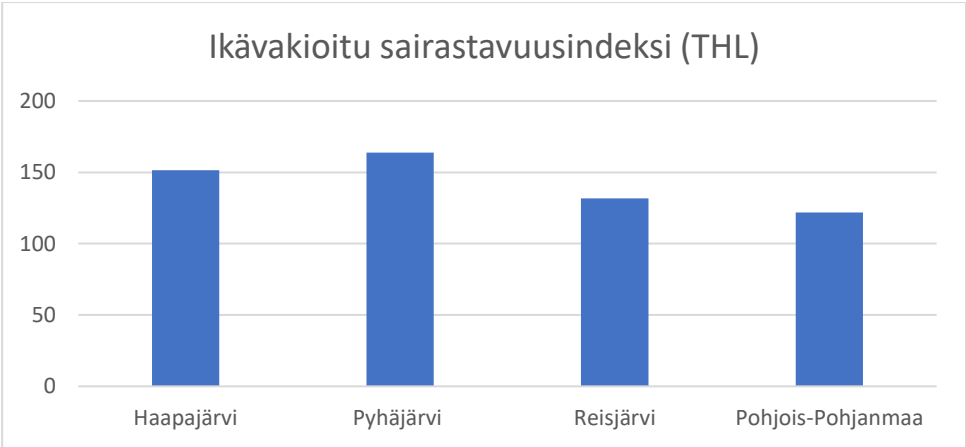

Yhteenvetona voidaan todeta, että väestörakenne Selänne –kuntien alueella poikkeaa muun Pohjois-Pohjanmaan alueen keskiarvosta ja on erittäin haastava palvelujen järjestämisen ja kustannusten näkökannalta katsottuna. Niin huoltosuhde, iäkkäiden määrä kuin sairastavuuskin ovat korkeampia kuin alueella keskimäärin. Selännekunnat ovat myös joiltakin osin poikkeavia toisistaankin. Esimerkiksi Pyhäjärvellä sairastavuus on huomattavasti suurempaa ja kunnan yli 85-vuotiaiden prosenttisosuus on huomattavasti suurempi kuin toisissa kunnissa.

Ikääntyvä väestö on yhtä heterogeeninen väestöryhmä kuin muutkin ikäluokat. Näin ollen yksilöllisyys palvelutarpeen arvioinnin ja palvelujen järjestämisen suhteen nousee arvoonsa. Ikääntyvät ovat myös hyvin suurelta osin osallistuvia ja aktiivisia seniorikansalaisia ja heidän osallisuutensa kaikissa vaiheissa on tärkeää. Ikääntyvistä miehistä ja naisista suurin osa on terveitä ja hyväkuntoisia, mutta joukossa on myös niitä, joiden rajallinen toimintakyky estää heitä osallistumasta yhteiskunnan toimintaan. Ikääntyvien joukkoon kuuluu niin hyväosaisia kuin syrjäytyneitäkin.

Vuonna 2013 voimaan tulleessa vanhuspalvelulaissa ikääntyneellä väestöllä tarkoitetaan eläkeikäistä väestöä eli 63 vuotta täyttäneitä. Lain mukaan ikääntyneeseen väestöön kuuluva henkilö on sellainen henkilö, jonka toimintakyky on heikentynyt ikääntymiseen liittyvien syiden vuoksi. Syitä voivat olla iän myötä alkaneet, lisääntyneet tai pahentuneet sairaudet tai korkeaan ikään liittyvä rappeutuminen.

Iäkkäiden kannalta on tärkeää, mitä palveluja on tarjolla ja mistä niitä saadaan. Palveluohjaus toimii ns. yhden luukun periaatteella, jolloin kaikissa asioissa voi ottaa yhteyttä yhteen puhelinnumeroon. Myös sähköiset yhteydenotot, oman voinnin ja terveydentilan seuranta ja aktiivinen toimijuus lisääntyvät myös iäkkäillä.

Saatavuuden perusteella palvelut voidaan jakaa lähipalveluihin esimerkiksi kotihoito, omaishoito, palveluasuminen jne. ja laajaa väestöpohjaa edellyttäviin palveluihin, joita ovat esimerkiksi dementiaoireisten erityispalvelut tai gerontologista asiantuntemusta välittävät yksiköt ja geriatrin palvelut. Iäkkäät tarvitsevat näitä kaikkia, mutta arjen sujumisen kannalta keskiössä ovat lähipalvelut. Lähipalvelut tuodaan kotiin, tuotetaan kodin lähellä tai ovat saavutettavissa etäyhteyden avulla.

Tämän suunnitelman tehtävä on varmistaa, että palveluiden laatu, saatavuus ja riittävyys vastaavat jo aiemmin luotuja laatukriteereitä ja samalla lisätä asiakkaan osallistumisen mahdollisuutta oman hoitonsa ja palveluidensa suunnittelussa. Palvelutarpeet on laskettu valtakunnallisen laatusuosituksen mukaisesti suhteutettuna 75 vuotta täyttäneisiin, koska palvelutarpeiden arvioidaan lisääntyvän 75 ikävuoden jälkeen

Suunnitelmaa on valmisteltu hoito- ja vanhustyön palvelualueen johtajan johdolla hoito- ja vanhustyön toimialueella käyttäen hyväksi myös terveyspalvelujen alueen asiantuntijoita ja kuntien vanhusneuvostoja. Aiempaa Selänteen strategiaa, Selänteen jäsenkuntien Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ohjelmia ja maakunnallisia suunnitelmia on käytetty apuna valmistelussa.

1.2 Iäkkäiden palvelut alueella

Selänteen iäkkäiden palveluita on verrattu eri kuntien palveluihin sekä määrällisesti että kustannuksina. Selänteen iäkkäiden palvelut ovat kustannuksiltaan kohtuulliset suhteessa tarpeeseen. Selänteen kuntien palvelutarve on suuri verrattuna muihin Pohjois-Pohjanmaan kuntiin. Selänteen palvelurakenne on verrattain kevyt, kotiin annettaviin palveluihin on kohdistettu noin 50% iäkkäiden palveluista. Toisin sanoen kotona asuvien palveluihin on panostettu paljon ja tehostettu palveluasuminen ja akuuttihoito ovat verrattain edullisia. Kotisairaalatoiminnan kehittäminen jatkossa vie tätä kustannuskehitystä samaan suuntaan.
Seuraavat raportit Kuntamaisema -vertailuraportista 2021.

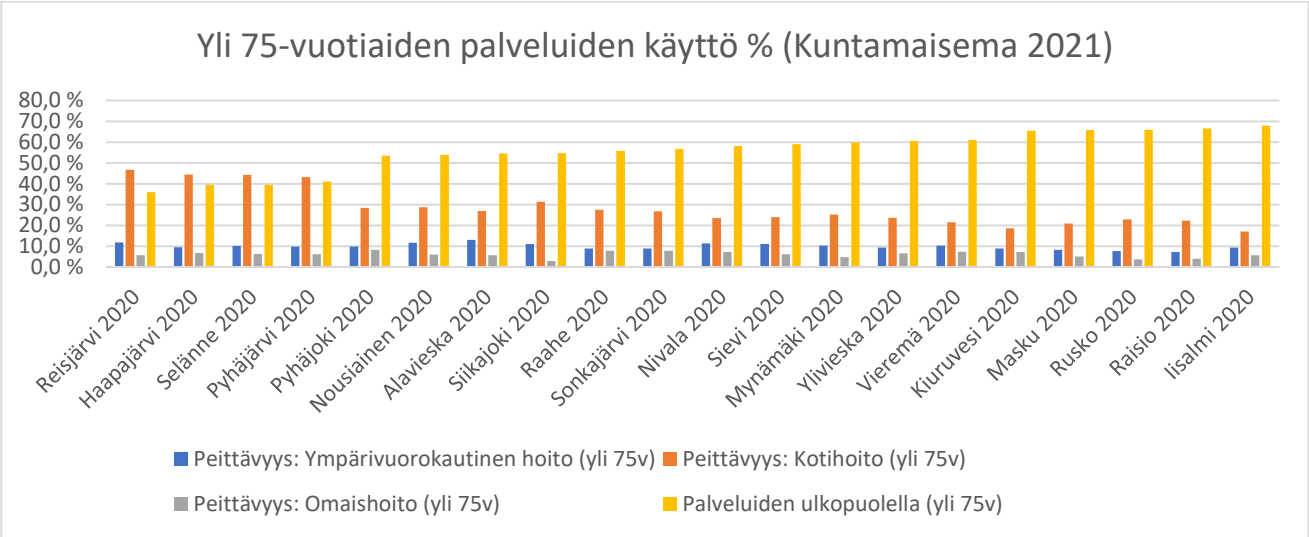

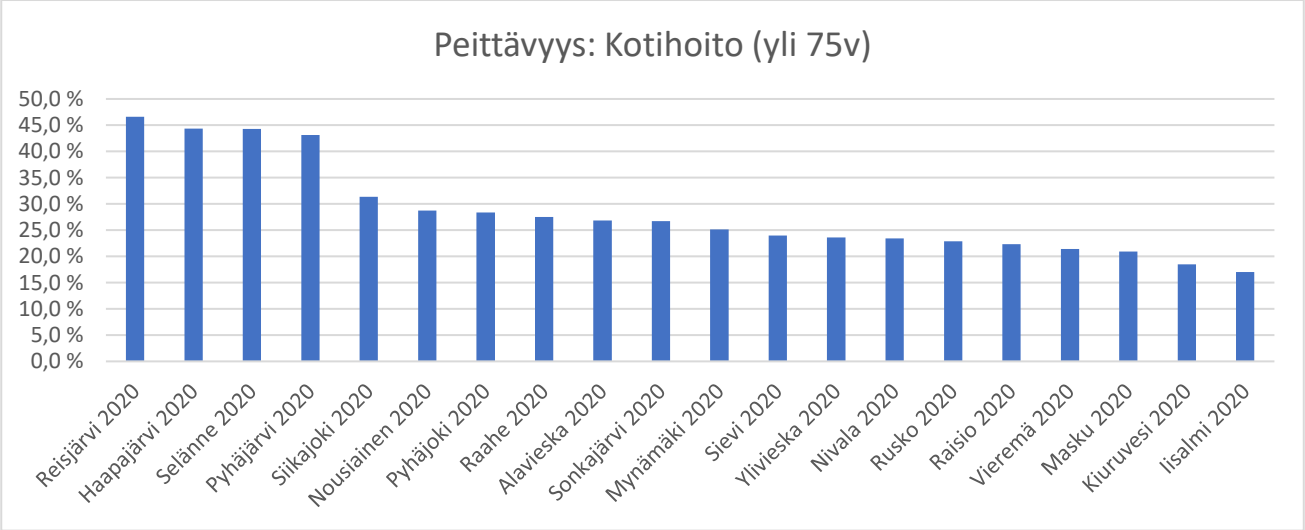

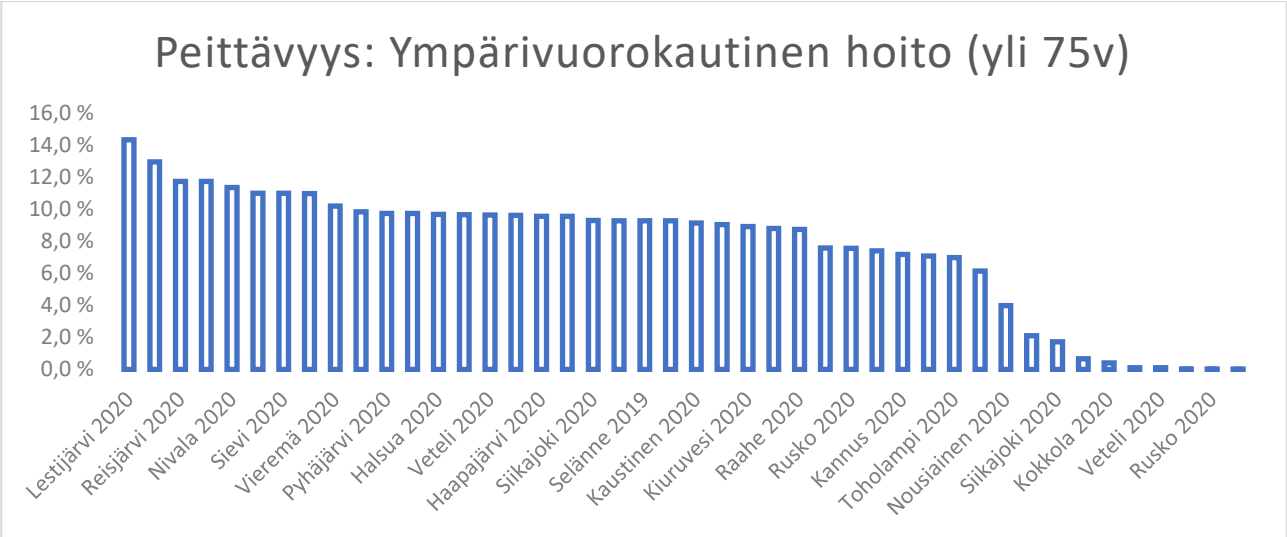
Peittävyys: Ympärivuorokautinen hoito (yli 75v)
16,0 %
14,0 %
12,0 %
10,0 %
8,0 %
6,0 %
4,0 %
2,0 %
0,0 %
Lestijärvi 2020
Reisjärvi 2020
Nivala 2020
Sievi 2020
Vieremä 2020
Pyhäjärvi 2020
Halsua 2020
Veteli 2020
Haapajärvi 2020
Siikajoki 2020
Selänne 2019
Kaustinen 2020
Kiuruvesi 2020
Raahe 2020
Rusko 2020
Kannus 2020
Toholampi 2020
Nousiainen 2020
Siikajoki 2020
Kokkola 2020
Veteli 2020
Rusko 2020

2 Suunnitelmaa linjaavat lait, suositukset ja ohjelmat

2.1 Vanhuspalvelulaki

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta ja iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista ns. vanhuspalvelulaki, on päivitetty 1.10.2020. Lain muutoksia ovat muun muassa vähimmäishenkilöstömitoitus iäkkäiden henkilöiden tehostetussa palveluasumisessa ja pitkäaikaisessa laitoshoidossa. Tähän saakka mitoitusta on ohjattu laatusuosituksella. Laissa on myös lisätty säännökset iäkkään henkilön toimintakyvyn ja palvelutarpeen arvioinnissa käytettävästä RAI-arviointivälineistöstä

Lain muutosten tarkoituksena on turvata iäkkäiden henkilöiden perustuslain mukaista oikeutta välttämättömään huolenpitoon ja riittäviin sosiaali- ja terveyspalveluihin. Niillä pyritään vahvistamaan asiakas- ja potilasturvallisuutta sekä asiakkaiden yhdenvertaisuutta iäkkäiden ympärivuorokautisessa hoidossa. Hoidosta ja huolenpidosta vastaavan henkilöstön riittävä määrä ja toimintayksikön asianmukainen henkilöstörakenne ovat keskeisiä tekijöitä, joilla turvataan laadukkaat ja iäkkään henkilön tarpeenmukaiset palvelut sekä varmistetaan asiakas- ja potilasturvallisuus, mukaan lukien asianmukainen lääkehoito. (STM Kuntainfo 29.9.2020)

RAI-arvioinnin avulla mahdollistetaan hoidon parempi suunnittelu, seuranta, arviointi ja kehittäminen sekä työn tuloksellisuuden seuranta. Asiakkaiden yhdenvertaisuus palvelujen järjestämisessä vahvistuu ja iäkkäiden henkilöiden palveluja sekä palvelun laatua voidaan seurata.
Henkilöstömitoituksessa tavoitteena on 1.4.2023 mennessä 0.7 työntekijää/asukas mitoitus. Mitoituksessa otetaan huomioon vain välittömän asiakastyön osuus. Tarkoituksena välittömän ja välillisen työn erottamisella on huolehtia, että asiakas- ja potilasturvallisuus varmistetaan kaikissa työvuoroissa eri vuorokauden aikoina.

Tavoitteena on myös kotihoidossa henkilöstön riittävä mitoitus, jotta asiakkaan hoito- ja palvelusuunnitelma pystytään toteuttamaan.

2.2 Muu lainsäädäntö

Vanhuspalvelulain ohella muita keskeisiä lakeja ovat sosiaalihuoltolaki, terveydenhuoltolaki, omaishoidon tuesta ja kehitysvammaisten erityishuollosta annetut lait, vammaispalvelulaki, päihde- ja mielenterveyslait, asiakas- ja potilaslait sekä yksityisistä sosiaalipalveluista ja yksityisestä terveydenhuollosta annetut lait. Lisäksi asiakasmaksuihin vaikuttavat lait, kuten Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista sekä Laki sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä.

Perustuslain mukaan ihmiset ovat yhdenvertaiset lain edessä, eikä ketään saa asettaa iän, terveydentilan tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella ilman hyväksyttävää perustetta muihin nähden erilaiseen asemaan.

2.3 Valtakunnallinen laatusuositus

Sosiaali- ja terveysministeriö julkaisi ”Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi 2020-2023” 1.10.2020. Laatusuositus tukee Vanhuspalvelulain toimeenpanoa ja siihen liittyviä uudistuksia. Erityisesti laatusuositusta tulee käyttää vanhuspalvelujen suunnittelun pohjana.

Laatusuosituksessa keskeisenä ovat iäkkäiden toimintakyvyn edistäminen, vapaaehtoistyön lisääminen, digitalisaation ja teknologian hyödyntäminen, asumisen ja asuinympäristöjen kehittäminen. Lisäksi painotetaan palveluiden tuottamista ja järjestämistä, palveluohjausta ja henkilöstön osaamiseen ja laadun varmistamiseen liittyviä asioita.

Laatusuosituksessa painotetaan ennaltaehkäisevää työtä ja laaja-alaista yhteistyötä ennaltaehkäisevän työn merkeissä sekä kunnallisen että kolmannen sektorin ja vapaaehtoistyön voimin. Iäkkäitä tulee myös kannustaa ja osallistaa oman toimintakyvyn ja terveyden ylläpitämisessä. Riskiryhmissä oleviin iäkkäisiin tulee kiinnittää erityisesti huomiota ja järjestää heidän hoitonsa. Teknologia on jatkossa luonteva osa palvelutuotantoa. Iäkkäiden mutta myös sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön osaaminen teknologian käyttöönottoon on varmistettava. Iäkkäiden asuinympäristöjen suunnitteluun ja ylläpitoon kiinnitetään huomiota, jotta asuinolot olisivat sellaiset, että niissä pystytään asumaan toimintakyvyn heikentyessäkin. Myös ns. välimuotoista asumista mahdollistetaan.

Palvelujen suunnittelussa ikääntyvä henkilö on keskiössä ja hän on mukana hoidon arvioinnissa, suunnittelussa ja toteutuksessa omien voimavarojensa mukaan. Asiakkaan itsemääräämisoikeutta kunnioitetaan ja hänet kohdataan tasavertaisena toimijana. Hoitoa ja palvelua tulee arvioida säännöllisesti ja erityisesti sen laatua. Hoidon laadun varmistaminen on hoidon järjestäjän vastuulla. Myös palvelujen suunnittelun yhteydessä huolehditaan, että ensisijaisesti asiakkaan kuntoutustarve arvioidaan ja kuntouttava työ toteutetaan ennen päätöstä säännöllisestä asiakkuudesta. Myös kaikissa palvelumuodoissa toteutetaan kuntouttavaa hoitotyötä.

Asiakkaan palveluohjaus tulee järjestää matalan kynnyksen ja yhden luukun periaatteella. Palveluohjauksen kautta annetaan laaja-alaisesti tietoa ja koordinoidaan mm. paljon palveluja käyttäviä asiakkaita.

Henkilöstöä tulee olla riittävästi ja heidän osaamisensa tulee varmistaa. Osaamisen vahvistamiseen liittyy sekä koulutusta että vertaiskehittämistä ja kehittämisprojekteja. Henkilöstön osaamisen vahvistamisessa, työhyvinvoinnissa ja kehittämistoiminnassa on suuri merkitys johtamisella ja esimiestyöllä.

2.4 POPSOTE hyvinvointialueen ikääntyvien kehittämisohjelma

Ikääntyvien palveluiden kehittämisohjelma on osa Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus ohjelmaa. Ikääntyvien palveluiden hyvinvointialueen kehittämisohjelman mukaan pohjoispohjalaisen ikäihmisen hyvinvointi koostuu seuraavista osa-alueista:

1 Kokonaisvaltainen hyvinvointi ja terveys
2 Oma aktiivisuus, asenteet ja ennakointi
3 Yhteisöllisyys, osallisuus, vaikuttaminen, harrastaminen
4 Taloudellinen toimeentulo, oman ostovoiman hyödyntäminen
5 Toimiva arki, työ ja toiminta, digiosaaminen
6 Palvelut

3 Palvelujen kehittämistä ohjaavat arvot ja eettiset periaatteet peruspalvelukuntayhtymä Selänteessä

Peruspalvelukuntayhtymän strategiassa 2021-2025 arvot:
- Oikeudenmukaisuus
- Asiakaslähtöisyys
- Inhimillisyys
- Vaikuttavuus

Peruspalvelukuntayhtymä Selänteen kunnissa (Haapajärvi, Pyhäjärvi ja Reisjärvi) on ollut toimintaa määrittävänä ohjeena kuntien omat hyvinvointisuunnitelmat ja Peruspalvelukuntayhtymän 2020 laadittu kuntayhtymän strategia.

Lähtökohtana ko. strategioissa on ollut tavoite tukea vanhenevan väestön kotona asumista mahdollisimman pitkään. Selänteen kuntien kohdalta tämä on koko alueen kannalta tärkeää, koska jäsenkuntien väkiluku vähenee ja väki vanhenee, eli huoltosuhde on haastava jatkossa myös palveluiden kustannusten kannalta.

Peruspalvelukuntayhtymä Selänteen strategiassa 2021-2025 linjataan, että palveluja tulee painottaa raskaista palveluista ennaltaehkäisevään ja ennakoivaan työhön. Strategian arvot on avattu seuraavasti:
Oikeudenmukaisuus: Toimimme oikeudenmukaisesti suhteessa työnantajan, henkilökunnan, kuntapäättäjän, kuntalaisen ja asiakkaan näkökulmasta. Järjestämme riittävät lakisääteiset palvelut.
Asiakaslähtöisyys: Asiakas on aina keskiössä ja vastaamme asiakkaan tarpeisiin. Otamme toiminnassa huomioon inhimillisyyden ja pyrimme aitoon kohtaamiseen ja yhteistyöhön.
Inhimillisyys: Inhimillisyys ja aitous ihmisten kohtaamisessa, arvokkuuden kokemus asiakkaalla, ihminen ihmiselle, eettisyyden huomioon ottaminen.
Vaikuttavuus: Oikea-aikaisuus, kustannustehokkuus, ennakoiva työote

Selänteen päämäärinä ovat asiakkaalle tarpeen mukaiset, ennakoivat ja oikea-aikaiset palvelut, toimintojen laadun ja asiakaslähtöisyyden kehittäminen, henkilöstön osaamisen kehittäminen ja työhyvinvointi sekä resurssien oikea kohdentaminen ja palvelujen vaikuttavuus. Päämäärien saavuttamista mitataan mittareilla, joita on avattu myöhemmin suunnitelman seurantaindikaattorit -kohdassa.

4 Vanhuspalveluiden suunnitelma vuosille 2021–2025

Ennaltaehkäisevä ja kuntouttava toiminta ovat ensisijaisina palvelumuotoina. Iäkkäiden, läheisten ja hoitohenkilökunnan asennoituminen iäkkään osallistamiseen ja täysivaltaisena toimijana huomioon ottamiseen. Kotona asumisen tukeminen, palvelutuotannon jatkuva kehittäminen palvelutarpeen muuttuessa sekä teknologian ja muiden vaihtoehtoisten toimintojen innovatiivinen ja ennakkoluuloton kehittäminen ja käyttöönotto on tärkeää. Tähän tarvitaan myös osaamisen kehittämistä. Tehostettu palveluasuminen on muuttumassa elämän loppuvaiheen hoidoksi, johon tarvitaan osaamista ja laatua. Elämän viimeisten päivien hoitoon tarvitaan lisää osaamista. Yhteistyö ja tiedon kulku ovat keskeisiä tekijöitä kaiken tämän tavoitteiden saavuttamiseksi.

4.1. Tiedon kulku ja tiedottaminen asiakkaan/omaisten/henkilökunnan/yksiköiden välillä.

Tavoitteena

- Tiedottaminen on oikea-aikaista
- Asiakkaan on helppo saada tietoa ja iäkkäiden palveluista tieto saadaan yhden yhteydenoton periaatteella
- Tiedottamisen vastuut on määritelty
- Tiedottamisen periaatteet on määritelty sekä asiakkaan/omaisten ja henkilökunnan välillä että yksiköiden välillä
- Tiedotusvälineitä käytetään monipuolisesti ja soveltuvasti
- Asiakkaat saavat tietoa oikea-aikaisesti ja helposti ja tieto tavoittaa mahdollisimman suuren osan kohdejoukkoa varsinkin muutosten yhteydessä
- Asiakkaiden hoitoon liittyvä tieto kulkee riittävän nopeasti, ettei hoito vaarannu
- Omaiset ja läheiset saavat tarvittavan tiedon asiakkaan voinnista tietoturvan mukaisesti
- Sisäinen tieto on helposti kaikkien yksiköissä toimivien saatavilla

Toimenpiteet

- Sisäisen ja ulkoisen tiedottamisen strategia ja periaatteet sekä vastuuhenkilöt on määritelty ja ne ovat koko henkilöstön tiedossa
- Sähköinen tiedottaminen on ajantasaista ja selkeää
- Tarpeen mukaan käytetään erilaisia tiedotusvälineitä, kuten lehtiä, sosiaalista mediaa, paikallisia tiedotuskanavia jne.
- Muutoksista tiedotetaan ajoissa sekä henkilöstölle että kuntalaisille; muun muassa sote-muutoksesta
- Yksiköissä on sovittu, miten asiakkaiden asioista tiedotetaan omaisille ja läheisille. Esimerkiksi asiakkaan sairastuessa tai siirtyessä toiseen hoitoyksikköön/kotiin.

Vastuutahot: Selänteen hoito- ja vanhustyön toimijat ja toimintayksiköt

4.2 Ikääntyvän hyvinvointi ja osallisuus

Tavoitteena:

- Mahdollisimman moni ikäihminen elää turvallista, omaehtoista, täysipainoista ja mielekästä elämää omassa kodissa, tutussa ympäristössä
- Iäkkäät ovat itse täysimääräisinä osallistumassa oman hoitonsa suunnitteluun ja toteutukseen. Iäkkään itsemääräämisoikeus huomioidaan palveluja suunniteltaessa.
- Iäkkään toimintakykyä ylläpidetään ja parannetaan monipuolisella ehkäisevällä ja kuntoutumista edistävällä toiminnalla ja heidän kotona asumistaan tuetaan sosiaali- ja terveyspalveluilla
- Iäkkäiden hyvinvoinnin ja terveyden kohentaminen tukee itsenäistä suoriutumista, kotona asumista ja mahdollisuuksia toimia aktiivisena yhteisön ja yhteiskunnan jäsenenä

Toimenpiteet:

- Iäkkään ihmisen tulee voida osallistua oman elämänsä suunnitteluun ja itseä koskevaan päätöksentekoon, tarvittaessa tuettuna. Esimerkiksi neuvontaa sekä päätöksentekoon saatavaa tukea on lisättävä, kun valinnanvapaus sosiaali- ja terveyspalveluissa lisääntyy.
- Asukkaiden osallistumisen turvaksi on laissa otettu vanhusneuvosto kunkin kunnan vaikuttamisvälineeksi; Selänteen kunnissa vanhusneuvostot ovat jo toimineet parikymmentä vuotta, mutta lausuntopyyntöjä ja aloitteita tullaan jatkossa käyttämään enemmän kaikkia ikäihmisiä koskevissa asioissa. Iäkkäitä kannustetaan toimimaan hankkeissa ja palvelujen kehittämisessä kehittäjäasiakkaina.
- Muutokset laeista ja suunnitelmista käydään läpi vanhusneuvostojen kanssa.
- Yhteistyötä järjestöjen ja yhdistysten kanssa jatketaan ja vahvistetaan. Rohkaistaan iäkkäitä osallistumaan vapaaehtois- ja järjestötoimintaan.
- Liikkumisympäristön esteettömyyteen kiinnitetään huomiota. Yhteistyötä ja vuoropuhelua käydään kuntien teknisen toimen, vanhusneuvoston ja Selänteen kanssa liikenneympäristöjen suunnittelussa.
- Liikunta- ja kulttuuripalveluihin osallistumisen mahdollistaminen yhdessä kaupungin ja järjestöjen kanssa
- Kolmannen sektorin vapaaehtoistoimijoiden mukaan ottaminen toimintojen suunnitteluun ja toteutukseen. Vertaisohjaajien ja ulkoiluystävien toiminnan jatkaminen.
- Ikäihmisten kolmannen sektorin toimintojen kehittäminen hankkeilla
- Yhtenäinen palveluohjaus yhden luukun periaatteella
- Matalan kynnyksen palvelupisteet jokaisessa kunnassa ikääntyvien saatavilla.
- Ennaltaehkäisevä ja kuntouttava työ on kaikissa ikääntyvien palveluissa suurimpana painopisteenä.
- Ennaltaehkäiseviä kotikäyntejä tehdään 80- vuotta täyttäneille, jotka eivät saa säännöllisiä tai toistuvia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja
- Seniorineuvolassa toteutetaan terveystarkastukset 68- vuotta täyttäneiden ikäluokassa ja avohoitovastaanottoa pidetään vähintään kerran viikossa
- Tiedon jakaminen iäkkäille oman terveyden ja hyvinvoinnin hoidosta.

- Teknologiaosaamisen vahvistaminen iäkkäillä

Vastuutaho: Sosiaali- ja terveystoimi, vanhusneuvostot, järjestösektori, kuntien tekninen toimi sekä liikunta- ja vapaa-aikatoimi ja liikenneturvallisuustyöryhmät

4.3 Ikääntyvän mahdollisuus asua kotonaan tai kodinomaisessa ympäristössä

Tavoitteena:

- 75 vuotta täyttäneistä 93 % asuu kotonaan ja kotona asuvista 75-vuotta täyttäneistä puolet ovat säännöllisten palvelujen ulkopuolella.
- Omaishoidon tuen peittävyys on sosiaali- ja terveysministeriön laatusuosituksen mukainen eli 6-7 %
- Säännöllisen palvelujen piiriin tullaan arviointijaksojen kautta
- Säännöllisen kotihoidon, omaishoidon ja tehostetun palveluasumisen palveluihin on yhtenäiset kriteeristöt
- Kotona asumista tuetaan moniammatillisesti ja laaja-alaisesti huomioiden ikääntyvän yksilölliset tarpeet ja toimintakyky
- Kotona asumista tuetaan tarvittaessa avopalveluilla, joita ovat mm. kotihoito, omaishoidontuki, tukipalvelut, turvalaitteet, lääkeautomaatit, vuorohoito, sosiaalihuoltolain mukaiset kuljetukset, päiväkeskus- ja viriketoiminta
- Ikääntyvän turvallista kotona asumista vahvistetaan yhteistyöllä omaisten kanssa, kotihoidolla, vapaaehtoistoiminnalla ja käytettävissä olevalla teknologialla
- Jos kotona asuminen ei enää ole mahdollista edes yksilöllisesti räätälöityjen palvelujen turvin, asiakas siirtyy palvelutarpeen mukaisten asumispalveluiden piiriin ja hänelle pyritään turvaamaan viimeisten aikojen hoito yhdessä hoitopaikassa elämänsä loppuun saakka
- Välimuotoinen ja yhteisöllinen asuminen ovat osa palvelukokonaisuutta
- Tehostettu palveluasuminen on avopalvelua, johon liittyy kiinteästi ympärivuorokautinen, monipuolinen apu ja tuki. Asuminen on kodinomaista ja turvallista sekä tukee ikääntyvän toimintakykyä

Toimenpiteet:

- Kotona asumisen olosuhteita arvioidaan; ennakoidaan koti- ja lähiympäristön olosuhteet itsenäisen selviytymisen kannalta asumisen ja liikkumisen suhteen, selvitetään korjausrakentamisen ja apuvälineiden tarpeet ja mahdollisuudet yhteistyössä rakennusvalvonnan ja fysioterapeutin kanssa, annetaan neuvontaa asumiseen liittyen
- Ikääntyneiden asumisen ennakointi on osa teknistä suunnittelua kunnissa
- Asiointiliikennetoimintaa ylläpidetään ja tarvittaessa kehitetään niin haja-asutusalueilla kuin keskustassakin ikääntyvien osallistamiseksi
- Kotihoidon palveluja toteutetaan hoitajan kotikäynneillä sekä etäkäynneillä

- Kotiin annettavia ympärivuorokautisia palveluja arvioidaan ja toteutetaan yksilöllisesti asiakkaan palvelutarpeen mukaisesti. Palvelukokonaisuus lähtee asiakkaan tarpeista ja hänen omien voimavarojensa tukemisesta. Asiakkaalle tehdään hoito- ja palvelusuunnitelma, joka päivitetään säännöllisesti.
- Muistisairaiden hoitopolkuja kehitetään ja muistihoitajien ja geriatrin palvelut toimivat alueella
- Omaishoito on keskeinen kotona asumisen mahdollistava hoitomuoto ja sitä tuetaan riittävillä määrärahoilla.
- Omaishoitajien hyvinvoinnin ja jaksamisen tueksi heille tarjotaan mahdollisuus terveystarkastuksiin ja vuosittaiset kotikäynnit omaishoidettavan ja omaishoitajan tilanteen arvioimiseksi. Lisäksi tarjotaan koulutusta ja vertaistukea. Omaishoitajaa tuetaan myös omaishoitajuuden päätyttyä.
- Vuorohoidon tuella mahdollistetaan omaishoitajien vapaat ja lomat sekä tuetaan kotonaan asuvien iäkkäiden kotona selviytymistä. Hoitojaksot järjestetään yksilöllisen tarpeen mukaisesti ja siitä sovitaan hoito- ja palvelusuunnitelmassa.
- Päivätoiminta on tavoitteellista toimintaa, joka tukee asiakkaiden kotona selviytymistä tiiviissä yhteistyössä kotihoidon kanssa. Päivätoimintaa tarjotaan Selänteen jokaisessa kunnassa. Päivätoiminnan asiakkuudet pohjautuvat yksilöllisiin suunnitelmiin.
- Seniorineuvolan toiminta on vakiintunutta. Ikääntyvien terveystarkastukset ja ennaltaehkäisevät kotikäynnit toteutetaan säännönmukaisesti. Ennaltaehkäisevänä toimena eläkkeelle jääneiden kartoittaminen esimerkiksi kyselyn avulla.
- Kotisairaalatoimintaa ja kotona tapahtuvaa saattohoitoa kehitetään, jotta vanhuksella olisi niin halutessaan mahdollisuus asua omassa kodissaan elämänsä loppuun asti
- Iäkkäiden perhehoidon saatavuutta parannetaan järjestämällä perhehoitajien koulutusta.
- Palvelutoiminnassa kaikilla linjoilla korostuu ikääntyvän toimintakykyä ja kuntoutumista edistävä työote
- Vanhuspalvelulain mukaan iäkkäälle henkilölle on nimettävä vastuutyöntekijä, jos hän tarvitsee apua palvelujen toteuttamiseen ja yhteensovittamiseen liittyvissä asioissa. Selänteessä vastuutyöntekijänä toimivat kotihoidonohjaajat
- Hoitajamitoitus kotihoidossa ja tehostetun palveluasumisessa vanhuspalvelulain mukaiseksi
- Välimuotoinen ja yhteisöllinen asuminen osaksi palveluntuotantoa alueella
- Arviointijaksot käytössä aina ennen säännöllisen palvelun käyttöönottoa
- Päätöksenteko säännöllisiin palveluihin perustuu asiakkaan toimintakyvyn arviointiin RAI-arvioinnilla. Mittaristot ja kriteeristöt muokataan yhteisiksi maakunnan alueella.

Vastuutaho: Ppky Selänteen terveys- ja vanhuspalvelut, kuntatoimijat, oppilaitokset, vanhusneuvostot, järjestöt, seurakunnat, yksityiset palveluntuottajat

4.4 Palveluorganisaation ja prosessien kehittäminen

Tavoitteet:

- Tuottaa laadukkaita, yksilöllisiä ja tarkoituksenmukaisia, oikea-aikaisia palveluja, joissa lähtökohtana ovat vanhuksen omat voimavarat, itsemääräämisoikeus ja asiakaskeskeisyys
- Ikääntyneiden palvelut suunnitellaan huomioiden alueen väestörakenne ja palveluntarve.
- Palvelut tuotetaan lähipalveluina tai alueella tuotettuna palveluna.
- Palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä arvioidaan asiakkaan palveluista saumaton kokonaisuus
- Palveluohjaus toimii yhteydenottokanavana, jonka kautta asiakas saa ohjausta, neuvontaa ja palvelutarpeen arviointia
- Palvelu vastaa asiakkaan omaa näkemystä avun ja tuen tarpeesta.
- Kaikki palvelut perustuvat vanhuspalvelulain mukaiseen hoidontarpeen arviointiin, jonka pohjalta asiakkaille laaditaan palvelusuunnitelmat.
- Palveluprosesseja kehitetään yhteistyössä asiakkaiden kanssa, hyödyntämällä vanhusneuvostojen asiantuntemusta ja kannustamalla ikäihmisiä toimimaan kehittäjäasiakkaina. Lisäksi yhteistyö kolmannen sektorin kanssa osana palveluntuotantoa ja palveluprosesseja

Toimenpiteet:

- Palveluohjaus toimii yhden luukun periaatteella, josta iäkäs tai hänen läheisensä saavat ohjausta ja neuvontaa sekä palvelutarpeen arviointia. Lisäksi omaehtoinen etäpalveluna tapahtuva palvelutarpeen arviointimahdollisuus mm. Omaolo-palvelun avulla.
- Palveluohjaus toimii laaja-alaisesti ja yhtenäisesti yhteistyössä julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa ja osaa ohjata asiakkaita kaikkiin palveluihin
- Palveluohjaus toimii tiimissä, josta löytyy moniammatillista osaamista. Kotikuntoutustiimin jäsenet, kukin omalla osaamisalueellaan pyrkivät tukemaan asiakkaiden toimintakykyä ja kotona asumista. Periaatteena ennaltaehkäisevä ja kuntouttava toiminta.
- Asiakkaan palvelujen aloitusvaiheessa käytetään arviointijaksoa
- Asiakkaan omatoimisuuden ja itsenäisyyden vahvistamiseksi käytetään ensisijaisina tukitoimina teknologisia apuvälineitä, kuten turvalaitteita, lääkeautomaattia ja etäkäyntejä
- Henkilökunnan osaamista vahvistetaan RAI-arvioinnin tekemiseen ja tulkitsemiseen
- Henkilökuntarakennetta kehitetään ja erityisasiantuntemusta vahvistetaan vanhuspalvelulain mukaisesti
- Hoito- ja palvelusuunnitelmien laadinta ja päivittäminen on yksi osa asiakkaan hoitoa ja asiakas on niiden laatimisessa ja tarkastamisessa aktiivinen osallistuja
- Toimintakyvyn arviointia ja ennakoivia palveluprosesseja kehitetään kaikissa Selänteen kunnissa.
- Hoito- ja vanhustyön palvelualueella toimii säännöllisesti (vähintään 1krt/kk) kokoontuva moniammatillinen SAS-työryhmä (= Selvitys – Arviointi – Sijoitus), jossa asiakkaan toimintakyky ja palvelutarve arvioidaan

- Kotihoidon Mobiilin toiminnanohjauksen avulla työtä organisoidaan siten, että asiakkaan luona tehtävä välitön työaika on vähintään 60% työajasta
- Kotisairaalatoiminnalla vastataan 24/7 asiakkaiden sairaanhoidon tarpeeseen niissä tapauksissa, että asiakkaan ei tarvitse olla vuodeosastohoidossa
- Vuodeosasto toimii kotihoidon ja kotisairaalan tukiyksikkönä. Asiakkaan kotiutumisprosessi osastojaksoilla perustuu periaatteeseen; Asiakkaan ensimmäinen vuodeosaston hoitopäivä on myös ensimmäinen kotiutumisen suunnittelupäivä

Vastuutaho: Palvelujohtajat ja palvelupäälliköt, lähiesimiehet, vuodeosasto, palveluohjaus, kotisairaala ja kotihoito

4.5 Henkilöstön osaamisen varmistaminen ja työhyvinvointi

Tavoitteet

- Henkilöstö kaikilla palvelulinjoilla osaa ottaa huomioon ikääntyvän väestön erityistarpeet
- Henkilöstön määrä on riittävä suhteessa asiakasmääriin ja heidän palvelutarpeisiinsa eri palvelulinjoilla sekä vanhuspalvelulain mukaisiin määräyksiin.
- Henkilökunta jaksaa ja voi hyvin työssään
- Teknologiaosaamisen vahvistaminen henkilöstöllä

Toimenpiteet

- Henkilökunnan osaamisessa varmistetaan sairaanhoidollinen, gerontologian, ja sosiaalihuollon osaaminen sekä kuntouttava työote. Lisäksi tarvitaan hoidon tarpeen ja toimintakyvyn arvioinnin osaamista.
- Henkilöstön määrää sekä koulutusrakennetta tarkastellaan jatkuvasti, jotta ne ovat oikealla tasolla ja joustava yhteiskäyttö helpottaa arjen sujumista sekä mahdollistaa työn kehittämisen
- Henkilöstön mitoitus on vanhuspalvelulain mukainen
- Henkilöstömitoituksen edellytetään yksityisissä palveluissa vastaavan lakien ja asetusten mukaista mitoitusta sekä vähintään Selänteen vastaavan palvelun mitoitusta
- Tehdään yhteistyötä alueen oppilaitosten kanssa ammatillisen koulutusten ja lisäkoulutusten järjestämisestä alueella riittävän ammattitaitoisen työvoiman saatavuuden turvaamiseksi
- Henkilöstön osaamisessa painotetaan muistisairaiden hoitoon, kuntouttavaan toimintaan, kinestetiikkaan, validaatioon ja toimintakyvyn arviointiin. Näihin järjestetään lisäkoulutusta.
- Henkilöstön teknologiaosaamiseen annetaan lisäkoulutusta.
- Asiakkaiden neuvonta ja ohjaus kuuluu kaikille henkilöstöryhmille. Siihen annetaan perehdytystä tarpeen mukaan
- Asiakastyössä tehdään moniammatillista yhteistyötä asiakastarpeiden mukaisesti

- Ikääntyneiden palveluissa toimivilla työntekijöillä on pääsääntöisesti sosiaali- ja/tai terveydenhuollon ammatillinen koulutus. Työntekijöille mahdollistetaan lisäopintoja gerontologisen asiantuntemuksen hankkimiseen
- Kotisairaalatoiminnan kehittämisellä vastataan kotona asuvien asiakkaiden sairaanhoidolliseen tarpeeseen ympärivuorokautisesti.
- Iäkkäiden henkilöiden palveluissa merkittävässä roolissa on elämänlaadun ja toimintakyvyn ylläpitäminen ja sen tulee näkyä työntekijöiden työskentelyssä kaikilla palvelulinjoilla.
- Varahenkilöstöjärjestelmä on osa henkilöstön saatavuuden ja jaksamisen turvaamista
- Tunnistetaan henkilöstön jaksamiseen liittyvät tekijät ja puututaan niihin työyksikössä, työterveyshuollossa tai työnohjauksen keinoin
- Varhaisen puuttumisen –toimintamalli on käytössä
- Työhyvinvoinnin lisäämiseksi johtamisessa kiinnitetään huomiota avoimuuteen, henkilöstön tasavertaisuuteen ja oikeudenmukaiseen kohteluun, muutoksen johtamiseen sekä kannustavaan palkitsemiseen. Tiedolla johtamista käytetään yhtenä johtamisen mallina.
- Henkilökunnan työnkiertoa eri tehtäviin/työpisteisiin tuetaan mahdollisuuksien mukaan
- Seurataan työnhyvinvointia kyselyin ja mittarein

Vastuutaho: kuntayhtymän johto, palvelujohtajat ja-päälliköt, lähiesimiehet, työterveyshuolto

4.6 Laatutyö osana organisaation ja palveluprosessien kehittämistä

Tavoitteena

- Tuottaa laadukkaita, yksilöllisiä ja tarkoituksenmukaisia palveluja, joissa lähtökohtana ovat vanhuksen omat voimavarat, itsemääräämisoikeus ja asiakaskeskeisyys.
- Hoito- ja palveluketjujen katkeamattomuus

Toimenpiteet

- Hoito- ja palveluketjun katkeamattomuus varmistetaan eri työyksiköiden työntekijöiden yhteistyöllä ja hyvällä tiedon kululla. Toimivat ja selkeät työnkuvat ja säännöllinen tiivis yhteistyö on tämän perusta.
- Palvelutarpeen arviointi ja RAI-arviointi tehdään kaikille uusille palveluihin tuleville asiakkaille ja palvelut myönnetään asiakkaille yhtenäisten kriteerien mukaisesti. Arvioinneissa käytetään arviointijaksoja.
- Suunnitellaan ja käyttöönotetaan systemaattinen asiakaspalautteen seuranta ja toteutetaan asiakaskyselyt säännöllisesti

- Seurataan ja arvioidaan toimintaa suunnitellusti vuosittain toiminnan ja talouden suunnittelussa sovittujen kriteerien pohjalta, esimerkiksi palveluissa olevien asiakkaiden toimintakyvyn arviointi
- Johtamisessa käytetään tiedolla johtamista, jossa seurataan alueellisia ja valtakunnallisia mittareita, kuten NHG, RAI
- Osallistutaan kuntien hyvinvointisuunnitelmien tekemiseen

Vastuutaho: Terveys- ja vanhuspalvelujen palvelujohtajat, hoitotyönjohtaja, hoito- ja vanhustyönjohtajat, kuntayhtymän johto.

5 Vanhuspalveluiden suunnitelman toimeenpano, seuranta ja arviointi

Suunnitelman toimeenpano kytketään osaksi vuosisuunnittelua. Selänteen sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö vastaa omalta osaltaan tavoitteiden toteuttamisesta, seurannasta, kehityksen arvioinnista ja raportoinnista.

Toiminnan tuloksellisuutta arvioidaan yksiköissä talousarvion suunnittelu – ja tilinpäätöksen raportointivaiheessa. Lisäksi moniammatillinen ja –hallinnollinen työryhmä valmistelee kuntien hyvinvointikertomukset ja raportoi niistä vuosittain valtuustoille; tähän on sisällytetty suunnitelma ikääntyneen väestön palveluista.

Kukin toimijataho vastaa suunnitelman tavoitteiden toteuttamisesta tahollaan. Kuntien kanssa käydään kerran vuodessa suunnitelman tavoite- ja arviointikeskustelu.

5.1 Suunnitelman kustannusvaikutukset

Kuntien kustannuskehitys ei nouse yleistä kustannuskehitystä korkeammaksi jos suunnitelman päämäärät toteutuvat ja kotona asumisen tukemiseen osallistuvat nykyistä enemmän iäkkäät itse läheisineen, seurakunnat ja järjestöt. Lisäksi asenteiden ja painopisteen kaikissa toiminnoissa odotetaan siirtyvän ennakoivaan ja varhaiseen tukeen sekä asumisympäristön toimivuuteen ja liikkumisen tukemiseen. Ennaltaehkäisevään ja kuntouttavaan toimintaan panostamalla saadaan kustannukset pysymään pidemmällä aikavälillä kohtuullisina ja raskaampaan palveluun siirtymistä siirrettyä pidemmälle ihmisen eliniässä.

Henkilöstön tarve vanhustyössä kasvaa tulevaisuudessa ikääntyvän väestön määrän lisääntyessä. Vanhuspalvelulaki määrittelee jo nyt tehostetun palveluasumisen hoitajamitoituksen korottamisesta ja jatkossa kotihoidon mitoituksesta. Molempiin tarvitaan lisää henkilöstöä. Myös ennaltaehkäisevään työhön tarvitaan resursseja. Tällä hetkellä Selänteessä on panostettu ennaltaehkäisevään toimintaan muun muassa lisäämällä kuntoutushenkilöstöä kotona annettaviin palveluihin. Tämä varmasti tuo vaikuttavuutta ja myös kustannusvaikutuksia tulevaisuudessa. Myös etäkuntoutukseen ja kotikuntoutukseen panostetaan. Henkilöstön rekrytointi on haaste tulevaisuudessa, koska koulutettua henkilöstöä ei ole saatavilla alueella. Ammattitaitoisen henkilöstön saaminen edellyttää työantajalta käytännön tekoja henkilöstön osaamisen ja työhyvinvoinnin ylläpidossa sekä kannustinten käyttöönottoa.

5.2 Seurantaindikaattorit

Suunnitelman toteutumisen seurannan lähtökohtana ovat kirjattujen tavoitteiden saavuttaminen ja toimenpiteet. Lisäksi ikääntyvän väestön palveluja seurataan vanhuspalvelulain toimeenpanoon liittyvillä seurantaindikaattoreilla jotka esitetty kappaleessa 7.

6 Keskeiset iäkkäiden käyttämät sosiaali- ja terveyspalvelut

Selänteen hoito- ja vanhustyön vastuualue toimii toiminnallisena kokonaisuutena, joka muodostuu kotihoidon, asumispalvelujen ja vuodeosastohoidon palveluista. Palvelualueen johtajana toimii terveys- ja vanhuspalvelujen palvelujohtaja.

Asiakas/Palveluohjaus on yhteydenottokanava iäkkäiden avun ja neuvonnan tarpeissa. Yhden luukun periaatteella saa ohjausta ja neuvontaa kaikkiin iäkkäiden palveluihin liittyen. Palveluohjauksen kautta hakeudutaan kaikkiin säännöllisiin palveluihin.

Seniorineuvola toimii jokaisella paikkakunnalla. Seniorineuvola tukee ja opastaa omaehtoiseen terveyden seurantaan ja edistämiseen. Avoinna jokaisella paikkakunnalla sekä ilman ajanvarausta että ajanvarauksella. Seniorineuvolassa hoidetaan ikätarkastukset ja omaishoitajien terveystarkastukset.

Omaishoidon tuki Omaishoidon tuki on sosiaalihuoltolain mukaista sosiaalipalvelua, jonka järjestämis- ja valvontavastuu on kunnalla. Palveluiden taso ja määrä on kunnan määrättävissä. Omaishoidon tuki muodostuu hoitopalkkiosta sekä hoitoa ja huolenpitoa tukevista palveluista, jotka määritellään asiakkaan hoito- ja palvelusuunnitelmassa. Hoitopalkkion suuruuteen vaikuttavat hoidon sitovuus ja vaativuus sekä voimassaoleva laki.

Päivätoiminta Päivätoiminta tukee asiakkaiden kotona selviytymistä tiiviissä yhteistyössä kotihoidon kanssa. Päivätoiminnan asiakkaat saavat ateria-, hygienia-, toiminnallisia- ja kuntoutuspalveluja. Päivätoiminta on osa yksilölliseen harkintaan perustuvan hoito- ja palvelusuunnitelman mukaisia palveluita. Päivätoimintaa järjestetään Selänteen kaikilla paikkakunnilla.

Vuorohoito/lyhytaikaishoito Vuorohoito on lyhytaikaisia, intensiivisiä, ympärivuorokautisia kuntoutus- ja hoivajaksoja. Vuorohoidon tuella mahdollistetaan omaishoitajien vapaat ja lomat ja tuetaan kotonaan asuvia vanhuksia mahdollisimman pitkään kotona selviytymisessä. Selänteen kaikissa kunnissa on tarjolla vuorohoitoa/lyhytaikaishoitoa.

Perhehoito Perhehoito on iäkkäiden hoivaa ja huolenpitoa asiakkaan tai perhehoitajan kotona. Perhehoito voi olla lyhytaikaista tai jatkuvaa. Perhehoito sopii iäkkäälle, joka ei tarvitse ympärivuorokautista apua. Perhehoitoa voidaan järjestää tukemaan kotona asumista, omaishoitajuutta, omaishoitajan vapaiden järjestämiseksi vuorohoidon tai päivätoiminnan sijaan.

Kotihoito tarjoaa aikuisille ympärivuorokautisia hoiva- ja huolenpitopalveluja asiakkaan omaan kotiin. Kotihoito sisältää myös kotisairaanhoidon palvelut. Kotihoidon asiakkuus alkaa aina arviointijakson kautta, jolloin asiakkaan toimintakykyä arvioidaan moniammatillisesti ja hänelle laaditaan palvelusuunnitelma yhdessä asiakkaan, läheisten ja muiden palvelujen tuottajien kanssa. Kotihoito voi olla tilapäistä tai säännöllistä.

Kotisairaalatoiminta on kotona tapahtuvaa sairaalahoitoa. Kotisairaalatoiminnalla voidaan korvata osastolla tapahtuva hoito, lääkärin lähetteellä. Kotisairaala vastaa myös saattohoidoista kotona asuvilla. Kotisairaalatoiminta järjestetään koko Selänteen alueella asuville 24/7 periaatteella.

SAS –toiminta Hoito- ja vanhustyön palvelualueella toimii moniammatillinen SAS-työryhmä (= Selvitys – Arviointi – Sijoitus). Se kokoontuu säännöllisesti1-2X/kuukaudessa. SAS- työryhmässä arvioidaan ja suunnitellaan ja käsitellään palvelun tarpeessa olevien iäkkäiden hoidon tarve ja mahdollisen jatkohoitopaikan tarve ja kiireellisyys. Asiat valmistelee moniammatillinen tiimi. Työryhmässä ovat edustettuina terveydenhuollon, vanhushuollon ja sosiaalityön asiantuntijoita ja tavoitteena on, että jokaiselle asiakkaalle löytyisi juuri hänelle oikea hoitomuoto ja hoitopaikka.

Välimuotoinen asuminen Mikäli asiakas ei enää selviä kotihoidon turvin omassa asunnossaan, on turvaton tai muistihäiriö ja hänen toimintakykynsä on kohtuullinen, sekä hän hyötyy yhteisöllisestä asumisesta, hänelle voidaan tarjota asuntoa, jonne tuotetaan tarvittaessa tehostettua kotihoitoa.

Tehostettu palveluasuminen Pitkäaikainen hoito- ja huolenpito voidaan toteuttaa tehostetussa asumispalvelussa, jos iäkkään henkilön toimintakyky on alentunut kokonaisvaltaisesti niin, ettei hän selviä kotonaan omaisten, kotihoidon, päivätoiminnan ja vuorohoidon turvin. Yövalvottua tehostettua palveluasumista on tarjolla Haapajärvellä ja Reisjärvellä omana toimintana. Lisäksi tehostettua palveluasumista järjestetään palvelusetelillä.

7 Seurantamittarit

1. Asiakkaan prosessin seuranta yhteydenotosta palvelujen järjestämiseen
   - asian käsittelyaika neljännesvuosittain (yhteydenotosta asian käsittelyyn)
   - palvelutarpeen arvioinnit ja niistä palveluihin siirtyvien määrä (SBM)
   - etäpalveluiden käyttöraportit neljännesvuosittain
   - vaikutusten arviointi

2. Asiakastyytyväisyys
   - Asiakastyytyväisyyskyselyt, vuosittain
   - Asiakastyytyväisyysmittareina Roidu, tulokset näkyvät reaaliaikaisesti Selänteen kotisivuilla
   - yksiköiden omat asiakastyytyväisyyskyselyt vuosittain

3. Palvelutarveindikaattorit
   - väestörakenne
   - yksin asuvat
   - paljon palveluja tarvitsevat

4. Palvelurakenneindikaattorit
   - kotona asuvien osuus
   - säännöllistä kotihoitoa saavat (määrä, RAI -arvioinnit, käyntien määrä ja kesto)
   - omaishoidon tukea saavat (määrä, omaishoidon vapaiden järjestäminen)
   - tehostetussa palveluasumisessa asuvat (määrä, Rai-arvioinnit)
   - NHG, Kuntamaisema-seurantaraportit

5. Henkilöstöön liittyvät indikaattorit
   - henkilöstön määrä ja koulutusrakenne
   - henkilöstön työhyvinvointikysely vuosittain
   - sairauspoissaolojen määrän seuranta vuosittain
   - yksityisten palveluntuottajien henkilöstömäärä
   - henkilöstömitoitus kotihoidossa, tehostetussa palveluasumisessa ja vuodeosastolla
   - täydennyskoulutusten määrä ja koulutusten aiheet
   - Haipro -ilmoitusten seuranta neljännesvuosittain

6. Talousindikaattorit
   - kotihoitopalveluiden kustannukset (NHG)
   - tehostetun palveluasumisen käyttökustannukset
   - muiden vanhuspalveluiden kustannukset
   (osavuosikatsaukset, tilinpäätös, Kuntamaisema-seurantaraportti)